

Doğanın Artan Yıkımı: Niye şimdi? Nasıl Bir Kamu? Nasıl Bir Sermaye? Ne Yapmalı?

Fuat Ercan

Doğanın hızla tahrip edildiği bir yaşanmışlığın içinden geçiyoruz. İlk bakışta insan-doğa arasındaki çelişkili işleyişten kaynaklanan ve bu anlamda neredeyse doğallaştırılan, doğallaştırıldığı için normalleştirilen bir süreçten geçiyoruz. Bu süreci *doğa-insan çelişkisinin* ana çelişkiye dönüştüğü bir gerçeklik olarak tanımlıyoruz. Ama ilk bakışta. İnsan dediğimiz kim ve niye ana çelişki burada yaşanmaya başladı sorularına cevap verilmesi gerekiyor.

Niçin ana çelişki emek-sermaye değil de insanlık ve doğa arasında? Niçin tahribatın hızı inanılmaz ölçüde arttı? Sorulara cevap vermek için ilk uğrak yaşanan bugünleri de içine alacak tarihsel gerçekliği içeren *teorik-kavramsal bir düzenek* olmalı. Bu düzeneğin temel referanslarını tarihsel olarak yaşanmışlıklar (*kapitalistleşme-modernleşme-sanayileşme*) üzerinden biçimlendirdiğimizde dinamik bir süreçle karşılaşırız. Dinamik süreç ise kendi içinde görece daha bir dengeli olan içsel bağlantıları işaret eden *dönemleri* öne çıkarıyor.

Evet, *dönemlendirmeler* önemli, çünkü sermaye birikim süreci değişim değerinin egemenliğini, değişim değerinin egemenliği ise doğayı işleme/dönüştürme tarzı olarak sanayileşmeyi ve her iki tarihsel örtüşmenin yarattığı modernleşme ise gündelik yaşamın rutin biçimlerini ele veriyor.

Somut varoluş olarak birbirinden ayıramayacağımız bu içsel olarak ilişkili ama çelişkilerle dolu işleyiş artık bugün *bir yıkım makinesine dönüşmüştür*. Sermaye birikim sürecinin temel belirleyeni olan doğadan elde edilen ürünler üzerinde işlem yapmak doğanın ilk elden dönüşümünü sağlayan üretimi işaret ederken, doğadan elde edilen hammaddenin işlenmesi için makineler ama doğrudan doğayı ilgilendiren enerjiye ihtiyaç duyulacaktır. Her üretim artışı aynı zamanda doğadan elde edilecek hammadde ve dolayısıyla enerji ihtiyacını artırır. Tabii bu iki dinamik ilişki arasındaki içsel bağlantılar aynı zamanda üretim sürecinde doğayı yeniden devreye sokacak/tahrip edecek atıklar sorununu gündeme getiriyor. Üretimin ihtiyaç için değil de değişim değeri için gerçekleştirilmesi, aynı zamanda artan üretimin sonucu açığa çıkan ürünlerin realizasyon/ tüketimi zorunluluğunu sermayeler/sistemin yeniden üretimi için zorunlu kılar.

Sermaye açısından realizasyon, ihtiyaç/istek sahipleri için tüketimin miktar ve çeşit olarak artması ve hatta yeni malzemelerle üretilen ürünün tüketilmesi çöp olarak doğanın tahrip edilmesinin diğer boyutunu oluşturuyor.

Üretim ve dolaşımın doğaya yönelik bu etkileyici/yıkıcı etkilerinin günümüzde tehlikeli hale gelmesinin nedenleri nelerdir Temel değişken artan üretim-realizasyona karşılık enerji ihtiyacının muazzam artması ve dolayısıyla enerjiye duyulan ihtiyaç en belirleyici değişken olmuştur. İkinci ve bu gelişmeyle bağlantılı değişken ise artan sermaye birikiminin yani bir önceki emek-sermaye arasındaki uzlaşmaz çelişkinin yarattığı değerlerin yeniden değerlendirme sorununun giderek sistemin temel krizi haline dönüşmesidir. Yeniden değerlendirme bireysel kapitalistlerin ayakta kalma mücadelesinin en önemli değişkenlerinden biri haline gelmiştir. Sermayenin emek üzerinden yarattığı değerler, yeniden değerlendirme için başta enerji olmak üzere doğaya yönelmesi yani doğanın bir yeniden değerlendirme alanına dönüşmesi, değerlendirme süreci içine çekilmesi gerçekliği ile karşı karşıyayız.

Sermayenin farklılaşarak genişleyen yeniden üretiminin doğa üzerinden gerçekleşmesi, sadece emek-sermaye çelişkisini biriktirilmiş ölü-emek –doğa arasındaki ilişkinin derinleşerek artmasına neden olmamış aynı zamanda sermayenin yeniden üretiminin tarihsel olarak ulaştığı bu aşamada *kamu/devletin de dönüşmesine* neden olmuştur. Teorik olarak dönüşümü devlet/kamunun sermaye tarafından içerilmesi olarak tanımlıyoruz. Dönüşümün somut/güncel anlamı ise *kamunun finansal kısıt* karşısında ayakta kalma çarelerine yönelmesi olmuştur. Sunulan *kamu hizmetleri* ve daha da önemlisi egemenliği altındaki *doğanın* hızla finansal kaynak olarak değerlendirilmesi doğanın hızla birikim sürecince *içerilmesine* neden olmuştur. Bu çifte süreç sermayenin yeniden değerlendirme krizine çare olurken, kamunu ise kaynak kısıtının aşılmasına olanak sağlamaktadır.

Ama süreç doğanın yıkımının hızlanarak artmasına neden olduğu oranda, ana çelişki sermaye-ile doğa arasında yaşanmaya başladı.

Sermaye-doğa ana çelişkisi için belirleyici olan daha önce emek-gücünden çekilip alınan değerlerin içine girdiği kriz iken, bu krizi aşma adına gerçekleştirilen her yeniden-değerlendirme çabası krizin sermaye-doğa arasında gerçekleşmesine yol açmaktadır. Bu emek-sermaye arasındaki ana çelişkinin bittiği anlamına gelmez, tam tersine bu çelişkinin artarak, biçim değiştirerek devam ettiğine işaret eder.

Peki, ne yapmalı?